

ЛІТЕРАТУРА

1. Лупинская П.А. Решения в уголовном судопроизводстве. Их виды, содержание и формы / П.А. Лупинская. – М.: Юрид. лит., 1976. – 168 с.
2. Манаев Ю.В. Законность и обоснованность процессуальных решений следователя в советском уголовном судопроизводстве: учебное пособие / Ю.В. Манаев. – Волгоград, 1977. – 88 с.
3. Рожнова В.В., Штанько О.Ф., Азаров Ю.І. Практикум зі складання кримінально-процесуальних документів (досудове провадження): навч.-практ. посіб. з метод. рек. / В.В. Рожнова, О.Ф. Штанько, Ю.І. Азаров. – К.: Вид. ПАЛІВОДА, 2005. – 308 с.
4. Басиста І.В. Прийняття і використання рішень слідчого на стадії досудового розслідування: монографія / І.В. Басиста. – Івано-Франківськ: "Тіповіт", 2011. – 532 с.
5. Постанова Луцького міськрайонного суду Волинської області від 1 жовтня 2008 року у справі №4-1458/2008 // Єдиний державний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5114521>
6. Постанова Крюківського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 24 грудня 2010 року у справі №4-351/2010 // Єдиний державний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/13141208>

УДК 346.9: 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ
ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДАХ У СПРАВІ
ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ
У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Веденяпін О.А., суддя

Вищий адміністративний суд України

У статті обґрунтовано та визначено особливості адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів провадження у справі адміністративної юрисдикції, предмет якої становить публічно-правовий спір у сфері господарської діяльності. Актуальність цієї проблеми впливає з недостатнього ступеня її теоретичного аналізу, адже науковий пошук вчених був спрямований переважно на загальні проблеми адміністративної процесуальної правосуб'єктності або правового статусу учасників судового адміністративного процесу.

Ключові слова: публічно-правовий спір, господарська діяльність, справа адміністративної юрисдикції, адміністративна процесуальна правосуб'єктність.

Веденяпин А.А. АДМИНИСТРАТИВНАЯ ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТЬ СУБЪЕКТОВ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ В АДМИНИСТРАТИВНЫХ СУДАХ ПО ДЕЛУ ОТНОСИТЕЛЬНО РЕШЕНИЯ ПУБЛИЧНО-ПРАВОВОГО СПОРА В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Высший административный суд Украины, Украина

В статье обоснованы и определены особенности административной процессуальной правосубъектности субъектов производства по делу административной юрисдикции, предметом которой является публично-правовой спор в сфере хозяйственной деятельности. Выделены общая и специальная административная процессуальная правосубъектность таких субъектов.

Ключевые слова: публично-правовой спор, хозяйственная деятельность, дело административной юрисдикции, административная процессуальная правосубъектность.

Vedenyapin A.A. ADMINISTRATIVE JUDICIAL LEGAL PERSONALITY OF SUBJECTS OF REALIZATION IN ADMINISTRATIVE COURTS IN CASE RELATIVE DECISIONS IN PUBLIC LEGAL DISPUTE IN THE FIELD OF ECONOMIC ACTIVITY / Higher administrative court of Ukraine, Ukraine

The administrative-procedural legal personality peculiarities of administrative jurisdiction subject object of which is public-law controversy in business sphere are defined and grounded. There marked out about common and special administrative-procedural legal personality of such subjects.

Key words: public-law controversy, business activity, administrative jurisdiction case, administrative-procedural legal personality.

Питання про сутність адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів провадження в адміністративних судах взагалі та у справах щодо вирішення публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності, зокрема, стосується безпосередньо наявності правової можливості реалізації процесуальних прав і обов'язків, а, отже, ефективності здійснення правового захисту порушених прав, свобод, законних інтересів. Звернення до статистичних даних результатів узагальнення судової практики у 2011 році, надані Вищим адміністративним судом України, свідчить про наявність незначної кількості справ зі спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки у адміністративних судах першої інстанції. Такі справи складають тільки 0,4% від загальної кількості розглянутих справ. Частина справ цієї категорії, в яких задоволено позовні вимоги складає 48%, тобто майже половину. При оскарженні рішень судів першої інстанції в апеляційному порядку по цій категорії справ переглянуто 4 354 постанови (0,5%), з яких скасовувано чи змінено кожен третю постанову, що відповідає загальному показнику змінених чи скасованих постанов майже за всіма категоріями справ. Загальні показники по всіх категоріях справ адміністративної юрисдикції свідчать про те, що у 2011 році змінювалась чи скасовувалась майже кожна третя постанова. Разом із цим минулого року порівняно з попереднім на 4% зменшилася частина змінених постанов та на 3% збільшилася частина скасованих постанов [1]. Хоча за статистичними даними кількість категорій справ щодо реалізації державної політики у сфері економіки незначна, проте це не вказує на відсутність актуальності аналізу загальної проблеми вдосконалення правового регулювання процедур судового розгляду та адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів та учасників судового адміністративного процесу.

Актуальність цієї проблеми впливає з недостатнього ступеню її теоретичного аналізу, адже науковий пошук вчених був спрямований переважно на загальні проблеми адміністративної процесуальної правосуб'єктності (В.І. Бутенко [2], І.І. Діткевич [3; 4]) або правового статусу учасників судового адміністративного процесу (О.В. Бачун [5]), також предмет аналізу складали питання правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень (В.М. Бевзенко [6]). Питанню про адміністративну процесуальну правосуб'єктність надавали увагу вчені, які формували положення правової доктрини адміністративного права і процесу: В.Б. Авер'янов, І.П. Голосніченко, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко та інші.

На законодавчому рівні адміністративну процесуальну правосуб'єктність розкрито в 48 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС) [7] через адміністративну процесуальну правоздатність та адміністративну процесуальну дієздатність.

О.В. Бачун, аналізуючи проблему право- та дієздатності суб'єктів адміністративного судочинства, звертається до наукового доробку вчених з теорії права та цивільного права і зазначає, що сутність правоздатності ними визначається як певний момент, з якого розпочинається набуття певною особою статусу суб'єкта права. Дослідник підкреслює, що такий підхід відносно сприйняття правоздатності суб'єктів адміністративного судочинства доцільно розуміти «як здатність мати право (нести обов'язок) в адміністративних процесуальних відносинах з приводу відправлення правосуддя адміністративним судом. Це означає, що правоздатність суб'єкта адміністративного судочинства розглядається як можливість суб'єкта виступати носієм прав та обов'язків і є абстрактною, існує як необхідна умова входження суб'єкта до адміністративних процесуальних відносин» [5, 42-43].

З таким підходом слід погодитись, а його використання для розкриття сутності адміністративної процесуальної правоздатності суб'єктів провадження у справах щодо вирішення публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності надає можливість вказати про існування загальної процесуальної правоздатності та спеціальної правоздатності в процесуальних відносинах з приводу відправлення правосуддя адміністративними судами з цієї категорії справи. Загальна адміністративна процесуальна правоздатність стосується громадян України, іноземців, осіб без громадянства (фізичних осіб), а також органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб (суб'єкти владних повноважень), підприємств, установ, організацій (юридичних осіб). Такий висновок впливає з ч.1 ст.48 КАС. Про вказані категорії суб'єктів адміністративного судочинства, які мають загальну адміністративну

правосуб'єктність, зазначала І.І. Діткевич [3]. Зазначені категорії осіб виділені в науково-практичному коментарі Кодексу адміністративного судочинства України, підготовленому за загальною редакцією О.М. Пасенюка (2009 р.) [8, 169-170].

В.М. Бевзенко слушно зауважує про важливе значення для можливості вступу та подальшої участі в адміністративному судочинстві конкретного суб'єкта владних повноважень має, «перше, з'ясування взаємообумовленості його наявної адміністративної правосуб'єктності та перспективної адміністративної процесуальної правосуб'єктності. По-друге, першочергового визначення потребує також момент виникнення, припинення та обсяг адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єкта владних повноважень, форми її реалізації» [6, 13-14].

Наведена точка зору В.М. Бевзенка не протирічить вищевказаному підходу щодо визначення загальної та спеціальної адміністративної процесуальної правоздатності суб'єкта провадження в справах щодо вирішення публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності, але дозволяє вказати на доцільність диференціації загальної категорії адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів провадження у вказаних категоріях справ адміністративної юрисдикції на загальну і спеціальну. Хоча В.М. Бевзенко диференціює адміністративну процесуальну правосуб'єктність на наявну і перспективну, але змістовною вдається запропонована градація правосуб'єктності на загальну і спеціальну як таку, що дозволяє врахувати правову можливість мати процесуальні права і обов'язки та спроможність їх реалізовувати у конкретних категоріях справ адміністративної юрисдикції. Слід, до речі вказати і про те, що сам дослідник вказує про відтворення принципу рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом у загальній правосуб'єктності. Спеціальна правосуб'єктність передбачає конкретно визначений процесуальним законодавством обсяг прав та обов'язків, якими наділяється обмежене, чітко визначене коло учасників адміністративної справи [6, 15].

Характеризуючи сутність дієздатності, О.В. Бачун вказує, що вона означає, насамперед, здатність суб'єкта «не лише виражати волю в адміністративних процесуальних відносинах, а й самостійно брати участь в об'єктивації цієї волі у формі процесуальних дій. Настання стадії дієздатності означає і здатність контролювати свою правову волю, виступати не просто виконавцем певної процесуальної ролі в судовому адміністративному процесі, а й формувати цю роль, виходячи з правосвідомості, свого правового самовизначення» [5, 51-52].

Адміністративну процесуальну дієздатність мають: фізичні особи, які досягли повноліття і не визначені судом недієздатними; фізичні особи до досягнення повноліття у спорах з приводу публічно-правових відносин, у яких вони відповідно до законодавства можуть самостійно брати участь; суб'єкти владних повноважень; юридичні особи [8, 169-170]. Наявність адміністративної процесуальної дієздатності особи є умовою прийняття адміністративного позову до розгляду. Так, у разі подання до суду позовної заяви особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, суд постановляє ухвалу про її повернення (п.3 ч.3 ст.108 КАС), а якщо провадження у справі було відкрито – ухвалу про залишення заяви (скарги) без розгляду (п.1 ч.1 ст.155 КАС) [8, 169-173].

Отже, доцільно виділяти загальну і спеціальну адміністративну процесуальну правосуб'єктність суб'єктів провадження у справах щодо вирішення публічно-правових спорів у сфері господарської діяльності. Загальна правосуб'єктність полягає у спроможності певного суб'єкта брати участь у судовому адміністративному процесі, а спеціальна правосуб'єктність визначається тими відносинами, у межах яких виникає публічно-правовий спір, за зверненням щодо вирішення якого особа (суб'єкт) звертається до адміністративного суду – відносини у сфері господарської діяльності. Особливості адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів провадження у виділених категоріях справ адміністративної юрисдикції визначені предметом таких спорів і полягають, насамперед, у тому, що такі суб'єкти наділені правовим статусом у зазначеній сфері. Вказане стосується, насамперед, позивачів, якими можуть бути суб'єкти господарювання, відповідачів – суб'єктів владних повноважень, які реалізують ці повноваження у сфері господарської діяльності: при наданні дозволів, погоджень, висновків тощо; при притягненні до адміністративної відповідальності порушників загальнообов'язкових правил у сфері господарської діяльності або при накладанні адміністративно-господарських санкцій; при здійсненні реєстраційної діяльності. Стосовно інших категорій суб'єктів судового адміністративного процесу – представників, третіх осіб, їх правосуб'єктність визначається зв'язком зі сферою господарювання – безпосереднім чи опосередкованим. Крім того, слід

враховувати, що серед представників є органи та особи, яким за законом надано право захищати права та інтереси інших осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд стану здійсненні судочинства місцевими та апеляційними адмінсудами у 2011 році: офіційний веб-сайт Вищого адміністративного суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&_t=rec&id=2242
2. Бутенко В.І. Особливості реалізації процесуальної правосуб'єктності адміністративного суду / В.І. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління: зб.наук.пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – № 1 (35). – С. 460-467.
3. Діткевич І.І. Поняття «адміністративна процесуальна правосуб'єктність»: проблеми дефініції / Діткевич І.І. // Право і безпека. Науковий журнал. – 2010. – №4 (36) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_4/index.htm
4. Діткевич І.І. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Діткевич Інна Ігорівна; Київський міжнародний університет. – К., 2011. – 20 с.
5. Бачун О.В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства: дис. к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Бачун Олег Володимирович; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2010. – 206 с.
6. Бевзенко В.М. Сутність адміністративної процесуальної правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень / Бевзенко В.М. // Адвокат. – 2009. – № 2 (101). – С. 13-17.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – № 35-36. – 37. – Ст. 446.
8. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / [О.М. Пасенюк, О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов та ін.]; за заг. ред. О.М. Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.

УДК 336.14 (477)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НОВІТНЬОГО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Воробйов Р.А., ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

У статті розвивається наукова позиція щодо розмежування понять “бюджетний процес” й “бюджетно-правовий процес”. Досліджено співвідношення категорій “юридичний процес” й “юридична процедура”, “бюджетний процес” й “бюджетна процедура”. Визначено фактичний зміст бюджетно-правового процесу, а також сформульовано поняття бюджетно-правового процесу.

Ключові слова: юридичний процес, бюджетний процес, бюджетно-процесуальна діяльність, бюджетно-правовий процес, бюджетна процедура, бюджетно-процесуальні норми.

Воробьев Р.А. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ НОВЕЙШЕГО ПОНИМАНИЯ ПОНЯТИЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕССА / Национальная академия внутренних дел, Украина

В статье развивается научная позиция разграничения понятий “бюджетный процесс” и “бюджетно-правовой процесс”. Исследовано соотношение категорий “юридический процесс” и “юридическая